

מכתב לחייל מת

והי הרגשה נוראה — לכתוב מכתב לאדם שכנראה לא הכרתיו מעולם.

שאינו יכול להשיב לי. שכל שאני יודע עליו הוא זה: ששמו היה דויד איזן, שהיה סגן בצה"ל, שנהרג לפני שבועיים בחילופי-אש ארטילריים, שנהרג למען כולנו.

פני מותך, דויד, כתבת לי מכתב. מה המכתב בו הנכתב בצורה פשוטה וזכה על דברים שכתבתני אני. המכתב נמצא בכליך, והועבר להוריך בחיפה.

אני יודע מה תאריכו. אולי עיכבת את שליחתו. אולי פשוט לא הספקת. חבל שהוריך לא שלחו לי את המכתב — כולי שאתרשם ממנו כפי שרצית. מאחר שפירסמוהו בשני עיתוני "ארץ-ישראל" — שלמה, עלול ויכוח זה — הויכוח בינך וביני — להסתלף ולקבל משמעות שאולי לא רצית בה.

והרי אני — את דיעותיך אני יודע. אני יודע אם הבאת את עצמך קורבן — בהיכרה מלאה, כפי שמסתבר מדבריך — על מיובח קיום המדינה, המקודש לכולנו, או על מיובח רעיון ארץ-ישראל השלמה, המיובח רק לחלק מבינינו.

אילו הגיע אלי מכתבך בעורך בחיים, הייתי משתדל להיטגש איתך, כדי לברר את הדברים פנים-אל-פנים. מאחר שקרה האסון — לא נותן רה דרך אחרת להשיב לך.

אנינסמינקט הראשון שלי היה, כמובן, להתחמק מויכוח זה. איך אפשר להתחמק עם אדם מת? ולא כל-שכן עם צעיר שנהרג בדמי ימיו, למענינו אולם החלטתי שלא להתחמק מהויכוח. להשיב לך, אחרי מותך, כפי שהייתי משיב לך בחיך, במלוא הכנות והפשטות.

אני יודע, כמובן, שלא תקרא זאת. אני מאמין בעולם הבא. אולם הוריך, שסבלו אבידה נוראה זו, חיים. והבויך, הממשיכים לעמוד במלחמה זו, חיים.

אני רוצה להשיב לך, דויד, לי מענם.

האשמה שאתה מטיח בפני היא פשוטה ומוכנת, ואתה מגדיר אותה במילים תמציתיות. פניתי לפני שנה, במדור זה, לאמהות. קראתי להן להרים את קולן למען השלום. לחדא בעצמן שאכן ממשלת-ישראל עושה את הכל — הכל! — כדי שלא תוחמק אף הודמנות אחת, קטנה שבקטנה, להשגת השלום.

אתה מתמרמר על פנייה זו, שי הגיעה אליך באיחור של שנה. הגה דבריך: בעזרת מילים נבובות ונמלצות פונה אתה אל קהל האמהות. כלום זה הוגן, כלום זה מוסרי? כך מחזק אתה את ידי הלוחמים?

אנחנו, בבואנו הביתה, מרגיעים את אמ' הותינו — שלא תדאגנה, וכי, והנה אתה מנסה לעשות הדין. ... חייך נכבד, זה לא הוגן. יש דרכים רבות כדי לעורר תשומת-לב ולעשות נפישות לרעיונותיך. אך לפנות אל אמהות היחיים — זאת הידרדרות מסוכנת. אתה מסיים: הרימי את קולך, אמא.

אני אומר: חזקי, אמא, אנו נתגברו!

מעשה אתה משמע שתי האשמות, הקשורות זו בזו. האחת: שאני מרפה את ידי האמהות, בכך שאני מדבר על הסכנה הצפויה לבניהן.

השנייה: שאני עושה זאת כדי לעורר תשומת-לב לרעיונותי, ולעשות להן נפשות. אשתדל להשיב לשתיהן.

רגע זה קראתי את מכתבי שוב (העור' לם הזה 1963, 7 במאי 1969).

באמת אני מוצא בו אחיזה כלשהי למענתך הראשונה. הנה הקטע הקובע של פנייתי: "אני רוצה, חלילה, לרמוז שיש משהו במדינה הזאת המתייחס בקלות-דעת לחיי אדם. בחדאי שלא."

"אני רוצה לטעון שיש משהו בקירבנו הדואג לשלום הבנים יותר מזולתו, או פחות מזולתו. עצם המחשבה הזאת פטולה בעיני מעיקרה."

"אין דבר השווא בעיני יותר מאשר עסקי המדבר על בנינו היקרים ועל רצון הבנים שנפלו, בבואו לעשות נפשות לקן פוליטי זה או אחר."

אך עובדה היא שנוצר פער בין צמרת

בקו של צה"ל ככל החזיתות דרוש לקיום המדינה.

לכן לא באתי להרפות ידיים, או להגביר חרדה. פניתי אל האמהות כדי להפנות את דאגתן הטיבעית, המובנת, לאפיק הנכון. רציתי לומר להן או, ואני רוצה לומר להן גם היום:

היינא גאות בבניכ, חזקו את יריהם של בניכ — אך דאגו לי צור במדינה אוירה שלא תכיר בשום קדושה זולת אחת: השי' לוב, החיים.

לא כתבתי את הדברים בקלות-דעת. מ' עולם לא חשבתי כל-כך הרבה על מאמר בטרם כתבתי, כמו במיקרה זה.

לכן אני פבור, דויד, שהאשמתך הראשונה אינה צודקת.

תכן שהאשמך השנייה חמורה עוד יותר. אתה אומר, למעשה, שניצלתי את דאגת האמהות כדי "לעשות נפשות" לרעיונותי.

אתה בעצמך אומר שעניתי לדברי באיחור של שנה, מפני שגליון העולם הזה לא הגיע לידיך קודם לכן.

ממילא לא יכולת להיות בקי בקורה-מח' שבה שלנו. העולם הזה הוא העיתון היחידי שאינו מגיע לתעלה. משהו במשרד-הביטי

קטע מהמכתב שכתב דויד לאורי אבנרי

חון החליט להקים חיץ בינינו וביניכם. הוא דואג שעיתון זה לא יגיע "מטעמי תקציב" — אף שאנו מוכנים לשלחו לכם גם בחינם. אם כן, על אילו רעיונות מדובר?

אנחנו איננו מוכרים גביוה. איננו מוכי' רים "איזמים". איננו באים לעשות נפשות לא לקאפיטאליזם ולא לסוציאליזם, לא לש' מאל החדש ולא לימין הישן.

אנחנו באים לעשות נפשות לי' דבר אחד ויחידי: השלום.

לא כרעיון מופשט, ולא כאדיאל אוטופי. אלא כמצב פשוט: מצב שבו לא ימותו אנ' שים כמורך, שבו לא נעלה על המיובח של מולך המלחמה את היסים ביותר, הטובים ביותר, האציליים ביותר.

מצב שיש לחשוב עליו ולפעול למעני בלי הרף, בכל רגע — לא לדבר עליו, אלא להשיגו. "לעשות נפשות" לרעיון זה — בעיני זוהי חובה קדושה.

חובה קדושה לכל אם, לכל אבי, לכל בן, לכל אדם בישראל.

נה, דויד, אשים לפניך את כל הי' בעיה בפשטות מוחלטת: תאר לך שאתה מאמין, בכל להט

לכך, שאפשר להשיג שלום-אמת, שלום שיבטיח את ביטחון מדינתנו, שיחסוך בחיי אחינו, אף שלא יביא לסיפוח שטחים. תאר לך שאתה מאמין, שכדי להי' שיג שלום זה דרושה ממשלה אחרת ומ' דיניות אחרת.

תאר לך שאתה בטוח לגמרי בצדקת דבריך, לא על סמך "מילים נבובות ונמ' לצות", אלא על סמך הידיעה והנסיון ש' רכשת תוך עשרים ושתים שנות התמסרות מוחלטת לנושא האחד הזה.

מה היית אתה עושה, דויד?

בסניך ברירה אכזרית: אם אתה אומר את הדברים, אם אתה מוציק את דעת-הקהל — כי אז ינסו תמיד להאשימך בכך שאתה מרפה ידיים. שהרי אתה אומר שאפשר היה, אולי, להשיג שלום

סגן דויד איזן ז"ל

— וכי לא נעשה מצינו הכל כדי להשיגו. אם אינך אומר את הדברים, אם אינך צועק אותם מראש גנות — כי אז יאשימך מצפונך בכך שאתה מועל בתפקידך, שאתה משתמש ממילוי חובתך, שיכולת למנוע שפיכת דם אחים, ואינך עושה זאת.

ברירה נוראה. במה היית אתה בוחר, דויד?

אנחנו בחרנו בדרך השנייה. כמנוו עשו רבים, בכל התקופות, בכל הארצות.

הם הושמצו תמיד. הם נאשמו כבוגדים, כתבוסנים, כמרפי ידי הלוחמים. אבל המ' שיכו.

במיטרים מסויימים, נורקו למחנות-ריכוז, נרצחו ועונו. אבל המשכו. אצלנו עדיין לא הגענו לכך. זוהי מדינה חופשית. הודות לצ' עירים כמורך.

תה עשית את חובתך. עד תום. אני מאמין שאני עושה את חובתי. כאשר ראיתי את תמונתך בעיתון-הבוקר (ועדיין לא ידעתי כי ייחצר בינינו קשר זה אחרי מותך), וכאשר אני רואה יום-יום את התמונות של חבריך — אני מאשים את עצמי על כי לא עשיתי את חובתי עד תום.

כל צעיר הנופל בחזית הוא כתבי-אישום כלפינו, שוחררי-השי' לוב, על כי טרם הצלחנו לשנות את פני הדברים.

את התשובה כולה מצאתי בפתק שהשי' ארת להוריך כצוואה. אתה מצטט בו את הפסוק העתיק:

"אלוהים, תן לי את הכוח לקבל בשלוח' נפש את שאיננו ניתן לשינוי' תן לי את האומץ לשנות את הניתן לשינוי'"

אני מאמין, דויד, שמצב המלי-חמה ניתן לשינוי.